

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III — No. 10

8 Martie. 1898

GRIGORE BRĂȚIANU

Se împliniră zilele acestea cinci ani de la moartea primului fondator și președinte al Ligei Culturale, Grigore Brătianu.

Ne aducem adeseori și mai ales azi cu durere aminte de acest barbat. Căci puțini Români se vor fi putând asemăna cu Grigore Brătianu. Coboritor din marea și vestita familie a Brătienilor, el își dedicase viața pentru o idee înaltă și măreață: pentru cauza Românilor de sub jug străin. Inimă mare și minte luminată, Grigore Brătianu era și un caracter verde românesc, care înțelese că chestiunea națională a Românilor de peste munți, este o chestiune de existență a Statului Român.

Era unul dintre acei puțini Români cari cunoșteau această chestie. El știa bine raporturile ei cu deosebite chestiuni etnico-politice din Sud-Estul Europei și și putea da seama *de felul* cum trebuie să luptăm cu toți, dacă vrem ca Românimea de peste munți să ajungă a se emancipa din lanțurile robiei intelectuale, dacă vrem să-i asigurăm individualitatea națională și să ne consolidăm astfel propriile baze pe care este întemeiat și se desvoltă Statul nostru.

Grigore Brătianu cunoștea istoria noastră națională. Cu drag cetea el paginile patriotice ale *Bălceștilor* și *Ghiculeștilor* și

din ele văzuse de mult, cum luptase falnica generațiune dela 1848, și așa voia el să luptăm noi azi.

Fusese în fruntea Ligii pe o vreme când Românii din Transilvania se mișcau, se puteau mișca. Se mobilisau masele poporului românesc de dincolo și se întruneau în imposante adunări de protestare; se punea la cale istorica deputațiune română la Viena, se plănuia o puternică coalițiune de naționalități pe baza unui program modern, se proiecta înființarea unui mare ziar german în Viena care să apere pe Români și pe celelalte națiuni oprimate, și Grigore Brătianu, care înțelegea perfect de bine rostul acestor mișcări, le susținea unde era trebuință, și le da întreg concursul său moral.

Dacă mișcarea națională de dincolo s'a putut repercuta cu atât efect dincoace și a putut produce aici însuflețire și îmbărbătare generală, aceasta se datorește multor împrejurări, dar de sigur și activității neobosite și desinteresate a lui Grigore Brătianu.

Departa de fluctuațiunile politice, neînfrînt de ademenirile lor, el trăise dela o vreme numai pentru Ligă, pe care dorea, oh! cât de mult dorea nobilul său suflet, s'o înalțe, s'o facă un bastion de apărare a celor, pe cari politica țării noastre nu-i poate apăra!...

Dar moartea nemiloasă îl răpi fără de vreme din sînul nostru și de cinci ani el odihnește în pace sub țărîna rece a mormântului.

Dormi în pace, suflet mare românesc! Toți ciți te-am cunoscut și te-am văzut la lucru îți păstrăm pietate în inimi și ma presus de noi toți, Românii din robie nu te vor uita. Căci ei, pentru care îți dedicateseși viața, ei mai ales te-au înțeles, ei mai ales au simțit căldura inimei tale și vecinic numele tău cu dragoste și evlaviei va fi rostit de Românii, subjugăți de ei și de cei ce vor veni după dinșii.

Trăim într'o epocă materialistă în care mulțimea oamenilor capabili nu au decit preocupățiuni de ordinul plăcerilor de rînd. Cei mai mulți dintre contemporanii noștri nu au puțința morală de a se ridica la înălțimile unei cauze ideale și chiar dintre cei ce se ridică, mulți cad repede în mlaștinile indiferenței și a intereselor ordinare. Dar schimba-se-vor vremurile și cu ele schimba-se-vor caracterele. Șterge-se-vor rînd pe rînd toate petele străine de pe caracterele noastre și răsbi-va odată la lumină, curat ca aurul, caracterul românesc, cu fondul său antic roman. Veni-va o vreme cînd faptele oamenilor noștri luminați și de inimă vor găsi o vrednică apreciere, cînd urmașii vor căuta prin file îngălbenite tablourile caracterelor ideale din timpul nostru și cu drag și cu sentimente de grațitudine opri-se-vor la individualitatea patriotică a lui Grigore Brătianu.

Pină atunci Liga Culturală și membrii ei din țara întregă vor păstra neștearsă amintirea lui, și se vor inspira de virtuțile sale de cetățean și de Român!

Un Ligist.

UN „ȘI“ IN CONSTITUȚIA AUSTRO-UNGARĂ

Primim dela un distins istoric român următorul articol :

Cetitorii «*Ligei Române*» sunt atit de bine puși în curent cu chestiunile mari, care precumpănesc în viața Austro-Ungariei, în cit, fără nici o perdere, putem să le oprim atenția și asupra celor de amănunt, care în cazul celor dintiiu încă au o oare-care importanță. O chestiune de felul acesta a fost de curînd pusă în Academia maghiară. A pus'o academicianul *Dr. E. Nagy* și ea privește titlul împăratului Austriei, titlu care în vremurile din urmă a suferit cite-va modificări.

Nu-i așa mult, de cînd presa ungurească a scris imnuri de bucurie — pentru un «și», care dela 4 Octombro 1895 avea să-și ia loc între tradiționalele vorbe «*chesarocrăesc*». Nu mai este d. e. armată *chesarocrăiască*, ci «*chesaro și crăiască*» ori, modernizat, «*imperială și regală*»! Presa română de peste munți a ironizat bucuria Ungurilor, pentru că o conjucție a serbat un triumf ca acesta, dar drept vorbind, era supărată de noua — «concesiune.»

Vorba este că la spatele lui «și» să dovedește o luptă de istorici și iuriști, de care literatura austriacă și maghiară resună în tot momentul.

Iar, ce-i mai serios, «și» înnoată sigur pe de-asupra unui curent, ce resuflă în această literatură, și se înneacă aproape în celălalt, semn că «și»-ul austro-ungar are mai multă greutate, de cit «u» mut al nostru — fi-le-ar amîndouăra țărîna ușoară și glia grea preste răposăți!

Curentul, care prin admiterea lui «și» în titlul împăratului, a suferit o mică înfrîngere, este curentul centralist, pe care l'a combătut *Deák*, il combate și pomenitul

Dr. E. Nagy, îl combat toți Ungurii. Acest curent concede că în urma schimbării titlului «*există oare-care nesiguranță asupra întinderii țărilor, la care să reducă de prezent titlul de împărat*»; dar el se mîngie cu faptul, că» *pînă acum n'a fost modificat, de cît «titlul cel mic»* al Măjestatei Sale, pe cînd titlul cel mediu și cel mare este încă folosit — zîmbiți-ne, bune nădejdi! — «*chiar*» și în actele relative la Ungaria, tot în torma veche, tradițională. Mingioasa observare o face *Lustkandl*, un vechiu și cunoscut adversar al Ungurilor, într'un studiu trecut.

Cînd a apărut studiul lui *Lustkandl*, *Pester Lloyd* s'a grăbit să-i tragă o păruală într'un lung articol de fond. Articolui era un protest oficial în contra spiritului ce trăește încă în istoriografia centralistă-austriacă și, de sigur, și aiurea.

Mai trec apoi doi ani și vine *Dr. E. Nagy*, în chiar Academia maghiară, să ridice un protest întemeiat pe cercetări făcute în arhivele Vienei. El rectifică, vezi doamne, pe *Lustkandl*, *Bidermann*, *Tezner*, actual docent la Viena și pe aderenții lor.

Pe scurt, acest «și» era inadmisibil, pentru ca și din titlul Maj. Sale să se vadă că M. S. *ca împărat* are aface cu tot ce nu este Ungaria și că Ungaria nu poate să vadă în Maj. Sa decît pe *regele* său, ceea ce înainte de memorabila zi de 4 Octombrie 1895 nu se vedea destul de bine. Iar pentru a dovedi aceasta, trebuiau resfoite numai de cît arhivele vieneze, trebuia arătată origina hotărîrii de a declara Austria de împărăție, trebuia să se vorbească într'o academie, în presa patriei și a străinătății. Să știe deci toată lumea că luarea acestui titlu nu însemna, că din el se pot deriva tendințe de-o mai strînsă centralizare a țărilor, pe care azi le stăpînește Francisc Iosif I!

Că hotărîrea lui Napoleon de-a se proclama împărat a influențat asupra aceleiași hotărîrii la Viena, se știe de mult. Că a-

ceastă hotărîre nu intenționa nici o alterare a constituției ungare, *dar nici a altor țări*, este dovedit. Nagy acumulează dovezile, și din citațiunile lui putem scoate și noi o dovadă, că adevărat nu era în intenția împăratului — nici a altera constituția Transilvaniei d. e., lucru făcut mai tîrziu, deși, slavă Domnului, și pentru Ardeal există «patente» destule! De altfel, este interesant a urmări în Nagy, cum tendințele de a centraliza împărăția, fără a lăsa intacte antiquisimele drepturi al Ungariei, încearcă a se concretiza cu mai multe prilejuri și cum ele nu reușesc de cît provisoriu.

Bine.

Dar noi ne gîndim, dacă vechile «patente» pot reclama respectul acelor fapte naționale, care, pe cînd ele să dedeau, nici nu existau? Și ne mai întrebăm, dacă va mai fi posibil ca Ungaria să se pună perfect pe temeiul lor, cum are aerul de a o spune acest fel de monografii polemice?

Noi le înregistrăm pentru ca publicul nostru să vadă și mijloacele «erudite», prin care Ungaria de azi vrea să-și susțină situația de azi cu îndrăzneala ei față de Viena, cu străjnicia față de naționalități.

Și nu «și» poate fi luat de pretext pentru atita larmă.

Faur.

NAȚIONALITAȚILE

După EMIL de LAVELEYE

(Urmare și fine)

Nimic nu va opri cuceririle democrației, căci vehicolle ei neînvinse sunt tipografiile cari distribue pretutindenea cunoștințele, și vaporul ce răspîndește bună-starea materială. Dar mișcarea democratică, ce aruncă Orientul

în lupte de rassă, împinge Occidentul spre cosmopolitism. În timp ce pe malurile Dunării și ai Moldei, Slavii se ridică în potriua Germanilor, Ungurilor și Turcilor, în întreg Occidentul delegații lucrătorilor din deosebite țări se sfătuesc spre a conspira în potriua deținătorilor puterii sau a capitalului, aparțină aceștia ori și cărei naționalități. Inimicul lor nu e străinul, ci stăpînul.

Sentimentul național se exaltă pînă la turbare, cînd în numele egalității el se rescoală în potriua preponderanții rasei domnitoare, dar se stabilește odată egalitatea și este sentimentul național satisfăcut, ori-ce răsbunare se uită, frăția cosmopolită îi succede.

Celelalte forțe ale societăților noastre actuale lucrează în acelaș chip ca democrația; mai întîiu în favoarea sentimentului național, apoi în favoarea cosmopolitismului. O cale terată ce se construiește într'o țară nouă va face să se nască primul dintre aceste sentimente, pentru că ea deșteaptă populațiunile și contribuie astfel a le da conștiința individualității lor; mai tîrziu ea va desvolta al doilea sentiment, pentru că el va pune aceste popoare în relațiuni de idei și de afaceri cu celelalte popoare.

Mișcarea naționalităților nu este deci decît o fază, o mișcare a progresului civilizațiunii și eu cred că popoarele Europei au trecut deja de această fază. Cum ea are rădăcinile sale în trecut: în comunitatea de rassă, de origină, de istorie, de suveniruri arheologice, ea nu va exercita o profundă acțiune decît asupra Statelor ce au rămas încă în situațiunile create de Evul Mediu. Statele în cari domină ideile și interesele moderne probabil că nu vor fi sguđuite de principiul național. În alte părți însă, acesta va avea efecte revoluționare, poate, dar în ori ce cas bine-făcătoare: revoluționare, pentru că el va modifica divisiunile teritoriale actuale; bine-

făcătoare pentru că el va face ca națiunile încă înțepenite să se trezească din somnul lor, să se scoale, să-și cultive limba și literatura lor națională, să-și desvolte toate aptitudinile de cari sunt dotate, să lucreze spre a pune în valoare avuțiile pămîntului pe care îl ocupă, spre a se ridica și cle astfel la nivelul națiunilor celor mai înaintate.

Actualmente mai ales între Slavi suscită principiul de naționalitate planuri sau visuri de reconstrucțiuni naționale. *Yugo-Slavii* sau *Ilirii*, și anume, *Sîrbii*, *Croații*, *Bosniacii*, *Muntenegrenii*, *Dalmatinii* și chiar *Slovenii* din Carniolia și Carintia, vorbind aceeaș limbă, aspiră să se unească prin o legătură federală într'o Austrie federalisată. *Cehii* din Boemia și Moravia vor să reconstruească vechiul Regat al lui Venceslau și chiar Moravia cea mare de odinioară; *Polonii* din Galiția speră că vor vedea într'o zi renăscîndu-se Polonia cea mare, ai cărei pionieri sunt ei. *Sîrbii* nu visează mai puțin decît a restabili împărăția lui *Dușan*, iar de altă parte, *Bulgarii*, încurajați de cîștigurile lor recente, se gîndesc să întinză întro-zi hotarele imperiului lor pînă la Bosfor, pînă în Marea Egeică și pînă în Epir și astfel aceste două popoare revendică, invocînd acelaș princip, Macedonia pe care Grecii le-o contestă.

În Finlanda, *Finii* lucrează cu multă stăruință a-și desvolta naționalitatea lor chiar în potriua tendințelor Rușilor și Svedezilor de prin orașe. Acelaș lucru îl fac *Flamanzii* în provinciile belgice în care se vorbește limba lor. În provinciile baltice, Germanii de pe țărături reclamă sprijinul fraților lor în potriua încălcărilor rusești și a populațiunilor rurale compuse din *Leți* și *Estoni*.

La Sud, «Italianissimii» revendică Nizza, Malta, Corsica, Tirolul italian și Triestul.

Italia nu e pregătită a lua armele spre a recuceri aceste provincii unde se vorbește

limba ei, dar cine poate spune dacă ea, în cas de conflict, nu își va oferi alianța numai pe prețul uneia sau alteia cesiuni teritoriale? Totuși, nici odată Triestul, ce este situat pe pământ slav și care este deosebitul necesar al Austriei, nu le va reveni și nu trebuie să le revină; interesul și dreptul se opune.

Dar mai ales între Slavi și Germani ridică principiul naționalităților, împins la extrem, dificultăți inextricabile. În centrul Europei, cele două rase sunt atât de amestecate încât e peste puțină de a trage între ele o linie de demarcațiune ce ar răspunde exigențelor etnografiei. Mai ales dacă Roemia, unde Cehii sunt mai numeroși ca Germanii, va face cum-va parte din «*Slavia*» cea mare a viitorului, Germanii după malurile Mării Baltice și cei după țărmurii Dunării s'ar găsi atunci separați, iar cei din Boemia și Moravia ar fi reduși la o pozițiune dependentă; dar rassa germanică primi-va ea cind-va, fără o luptă pe viață și pe moarte, o soluțiune așa de contrară tuturor aspirațiunilor ei?

Chiar Irlanda nu scapă de revendicături naționale. Irlandezii reclamă, sub nume de *Home rule* o autonomie completă, un guvernământ independent, precum l'au obținut Maghiarii dela Austria și precum cer Croații azi dela Maghiari. Dacă *Home rule* însemnează o autonomie completă și un guvernământ separat, el ar da Irlanda pe mîinile clerului catolic și ar readuce prigonirile și războiul civil cu toate ororile sale.

Înainte de războiul dela 1870, chestiunea naționalităților nu ridicase între *Latini* și *Germani* diferende insolubile. Fruntariile politice coincideau mai mai mult sau mai puțin cu fruntariile etnice, Austriacii fiind atunci deja eșiți din Italia, iar Alsația fiind deja franțuzită pînă la punctul că ea însăși nu mai cerea să fie alipită la unitatea germană.

Astăzi însă, anexiunea Alsației la Germania a devenit o cauză perpetuă de desacord și de războiu între Germani și Francezi.

Deja se înalță la orizont două spectre enorme: *Pangermanismul* și *Panslavismul*. Pe o hartă etnografică vezi cum se întinde rassa slavă peste întreg Orientul și chiar peste centrul Europei, pînă la munții *Böhmer-Wald* și pînă la Marea Adriatică, și debordează, în acelaș timp, peste imensele spații ale Asiei centrale; pe de altă parte, rassa germană în deosebitele sale ramuri, ocupă Europa centrală și occidentală pînă la Vogesi și pînă la Marea Atlantică și chiar pînă la Marea Polară dacă cuprindem și pe Scandinavi sub noțiunea rasei germanice.

Iată cele două colosuri ce se vor isbi într'o zi în chip înfiorător, dacă nu se va părăsi ideea imperiilor unitare, spre a reveni la federațiunile firești.

Se pot aprecia cuceririle deja făcute de naționalități, constatind cuceririle limbilor naționale.

Acum cîți-va ani în întreaga Austrie limba oficială era cea germană, în Ungaria cea latină, în Turcia cea turcească, în Finlanda cea svedeză, în provinciile baltice cea germană, iar în Belgia întregă cea franceză. Astăzi limba poloneză în Galiția, cea maghiară în Ungaria, cea croată în Croația, Bosnia și Dalmația, cea bulgară în Bulgaria, cea română în România, cea finică în Finlanda, cea flamandă în Belgia, cea estonică și letiană pe malurile Baltice — toate aceste limbi, odinioară disprețuite, și-au recucerit locurile lor la soare și servă azi drept vehicule ideilor moderne și democrației.

Îți vine par-că să zici că e vorba de învierea morților.

La vederea acestor națiuni tinere ce cer locul lor în cercul familiilor umanității,

eu înțeleg să te alarmezi, dar nu înțeleg să blestemi.

Așa se pare a fi destinul speciei noastre; ea nu merge înainte decât pe căi pe cari ea le udă cu sîngele său și cele mai fecunde revoluțiuni nu s'au săvîrșit decât pe prețul celor mai dureroase sbuciumări. Dați-vă seamă de Reformă, de Revoluția franceză și acum de curînd de abolițiunea robiei.

Cu toate acestea, în epoca noastră, rațiunea dobîndind o mai mare putere, apelul la forță devine mai puțin necesar; să sperăm că ea va fi inutilă pentru rezolvirea chestiunilor de naționalitate, pentru că această soluțiune se poate împlini și pe cale pacinică, aplicînd în toate consecințele sale sistemul federativ.

„POEMA ROMANA”

Capitala noastră stă sub profunda emoțiune a unui geniu artistic românesc, chemat a ridica melodia națională la înălțimile sublime ale muzicii clasice. Acest geniu este d-nul *Gheorghe Enescu*, tînărul nostru artist care cu farmecul arcușului și al compozițiunii sale a produs o adevărată revoluțiune în cercurile noastre musicale. De mult, poate chiar nici odată, capitala noastră nu a avut ocazia de a simți acei dulci fiori de încîntare pe cari i-a simțit zilele acestea în concertele tînărului, dar marelui nostru artist.

De cîte ori mi s'a dat să ascult o simfonie de *Beethoven* sau o rapsodie de *Liszt*, mă gîndeam cu durere, de ce nu avem și noi Românii un geniu musical, care să înțeleagă și să se poată inspira de farmecul motivelor noastre populare și să ne erezee

din ele o musică superioară, o musică națională clasică în toată accepțiunea cuvîntului.

Făceam adese-ori această reflecție, pentru că simțeam d. p. în celebrele rapsodii ale lui *Liszt* motive musicale *românești* și mă durea inima cînd îmi dam seama, că acele în de obște admirate rapsodii sunt cunoscute în lume sub numele de *rapsodii ungurești!* . . . . .

Liszt însă nu e singurul compositor care s'a folosit de bogăția și dulceața cîntecelor ce răsuna și răsună prin codrii Carpaților românești. Ahea este vr'o operetă de a lui *Offenbach* sau *Millöcker* în care să nu descoperi accente melodice cu desăvîrșire românești.

Și dacă străinii compositorii au răușit să stoarcă admirațiunea generală cu melodii românești, ce ar putea face un compositor genial *român* din cîntecele poporului nostru?

Mulți vor fi făcut, ca mine, asemenea dureroase reflecțiuni și vor fi așteptat cu dor să ajungă a vedea ivirea unui asemenea componist. Și el s'a ivit. În d-nul *Enescu* noi vedem geniul musical român, care va turna în forme clasice fondul cîntării românești pe care Românul a plămuit-o pe munți și pe cimpii.

«*Poema Română*» se numește splendida compozițiune musicală a d-lui *Enescu*, pe care ne-o produse la Ateneu, Dumineca trecută, orchestra d-lui *Wachman* dirijată de însuș autorul. acelei compoziții.

Nici odată nu s'a pomenit la noi o mai puternică și mai covîrșitoare emoțiune artistică de cum a fost aceea, pe care o produse această capo d'operă națională asupra publicului ce a avut norocul s'o asculte. Sala întregă a Ateneului era într'o continuă fascinațiune și într'un moment dat, cînd se auziră acordurile mîndre și grave ale imnului nostru regal care terminau în chip de apoteoză compozițiunea, toată lumea era în picioare, toată lumea era

străbătută de fiorii unei sfinte simțiri: a *mîndrici naționale*.

Toți simțirăm atunci, ce nestimată comoară e muzica poporului nostru, cînd intră pe mîna unui componist român de valoarea lui Enescu.

În Dumineca aceea s'a botezat prima creațiune clasică a muzicii naționale românești. Dumnezeu să dea genialului nostru componist sănătate și o viață îndelungată, ca să poată ajunge la întreaga desvoltare a individualității sale, căci el pare merit a deveni un *Beethoven* al Românilor.

Duiliu.

POLITEȚE ȘI DATORIE

Cazul ofițerilor din Ploești, invitați a lua parte la balul pe care-l dederă ofițerii unguri și austriaci din Brașov, a stîrnit o vie discuțiune în presa noastră și a dat naștere la comentarii mai mult ori mai puțin juste, după cum cel ce discută privește chestia numai din punctul de vedere al politeții ori și din acela al amorului național.

Constatăm de astă dată că ziarul «Dreptatea» care în chestia Dobrogii a făcut și face încă jocul străinilor, cu această ocaziune e de un naționalism «à outrance» și își spune părerea franc și neted. În numărul-i de Duminecă 22 Februarie, desaproabă pe ofițerii noștri și arată că atîta timp cît Românii din monarhia austro-ungară vor fi asupriți, noi ce din Regat și în special oștirea noastră, nu poate simpatiza cu cea de dincolo chiar de ar fi provocată și silită a răspunde la o politeță cu altă politeță.

Alte ziare, între care «Lumina» care fiind din Ploești, credem că represintă și opinia corpului ofițeresc din acel oraș, susțin din contra, că faptul acesta constituie o pură curtenire și nu întrunește

nici un motiv politic în sine. Prin urmare ofițerii noștri pot răspunde invitațiunii ce li s'a făcut, se pot duce la balul din Brașov, pot juca «ceardașul», căci de sigur doamnele din societatea maghiară i-or pofti și ei nu vor putea să le refuze.

De o parte deci, actul acesta — participarea la bal — constituie o jignire a amorului național; de altă parte e un act de curtenire, o politeță datorită ofițerilor străini, pe care ai noștri n'o puteau refuza.

Să discutăm puțin chestia, nu pentru cazul specific ce ni se presintă, ci pentru viitor, căci de sigur că politețe de-astea s'or mai ivi și atunci va fi bine ca chestia să fie elucidată spre a ne mărgini atunci numai la fapte și a evita discuțiuni, cari prin natura lor sunt penibile.

Spre a fi drepti însă, cată să spunem dela început că nu ne unim cu una din cele două păreri emise și ne ținem în rezervă pentru a doua. Nu ne unim cu cei ce susțin că la politeța ofițerilor din Brașov, cari au luat parte la un bal dat de ofițerii din Ploești, aceștia trebuau să le răspundă, pentru că sunt politețe și politețe și în cazul acesta politeța a lor noștri n'ar fi în concordanță cu *datoria de Român*. Ne ținem în rezervă cu cei ce susțin că curtenia aceasta ar avea un caracter politic, pentru că 10—20 ofițeri ai noștri nu puteau angaja întru nimic prestigiul, ori mai bine zis propriul nostru amor național, după cum nici cîți-va ofițeri austro-ungari nu pot fi făcuți solidari cu politica de opresiune a guvernului maghiar față de frații noștri.

Dar atunci dînd — *suum cuique* — fiecărui ce e al său, rămîne să judecăm lucrul izolat de ori-ce attribute cari nu-i aparțin.

Fără îndoială că ofițerii noștri din Ploești, cînd au invitat pe cei din Brașov, nu s'au gîndit cîtuși de puțin a da curteniei lor un caracter politic. A fost din parte-le o

politețã să invite pe ori-cine la o petrecere care-i privește, dar atît.

Nu tot astfel se poate considera actul celor din Brașov. Ei pretind a li se răspunde cu aceeaș monedã, dar în împrejurãri cu totul *ad-hoc*. Ofițerii noștri organizau balul nu pentru cei din Brașov, pe cînd aceștia cautã să răspundã *expres*. Prin aceasta ei cer dela ai noștri o politețã care trece peste pragul unui act obicinuit și are caracterul demonstrativ. Ori, nici o politețã nu poate fi împinsã pînã acolo, încît să forțeze pe una ori mai multe persoane, ca satisfãcînd ceremonialul unei societãți să facã ofensã unui popor.

«*Politețã — propriu vorbind — este arta de a trãi în societate. Scopul ei a de a ne afirma și a place. Ea este fructul unui simțimiut intern și nu în lucrurile din afarã trebuie cãutată (1).*»

În cazul special ce ne preocupã, noi nu credem cã ofițerii noștri au avut simțimintul acesta, ci erau forțați a răspunde curtenitor. Cãci contrariu ar trebui să admitem — à priori — cã ei țin să placã societãții ofițerești austro-ungarã, chiar cu prețul jignirei propriului lor și al nostru amor național, cãruia i-au jurat credințã.

Dar dacã nu îi privim ca militari, cãci nu represintã formal oștirea romãnã, nu e mai puțin adevãrat însã cã sunt Români și de nu vor purta rãspunderea cã în calitate de oșteni au petrecut cu cei ce represintã efectiv forța fãrã-de-legilor maghiare, vor rãmînea totuși cu acusația — destul de gravã și așa — cã au banchetat *ca Români* la o societate în care «ceardașul» e în fruntea programului, pe cînd cîntãtorii «Doinei lui Rațiu și Lucaci» și a tuturor doinelor romãnești sunt prigonii și aruncați în temnițã.

La politețã se răspunde tot cu politețã. Dar cînd sub masca aceasta se ascund

tendințe vãtãmãtoare, atunci vine rîndul unui act mult mai moral decît această curtenire: vine *datoria*, care primeazã pe cea d'întiu.

Nu se poate îndeplini o politețã fãrã a asculta de glasul datoriei și acolo unde aceasta vorbește, cealaltã trebuie să tacã.

Dacã actul este sãvirșit, noi nu învinovățim *pe ofițeri* ci *pe Români*, cãci *cînd bãrbatul surorii mele mã poștește la o petrecere în care ea e doamna casei, mã duc cu bucurie și plãcere; dar cînd prietenii lui mã invitã la o adunare, iar el în loc sã-și cinsteascã tovarãșa, o maltrateazã în fața mea, atunci nu mã duc, ci îi zic:*

— Destul!

Chael.

Der magyarische Terrorismus

Wir erhalten von einem ungarländischen Rumänen folgenden Artikel:

Die Magyaren gelangten zu ihrer dominierenden Stellung in der Habsburger Monarchie durch ihren auf die Wiener Kreise ausgeübten Terrorismus, und nur durch diesen Terrorismus erhielten sie sich in ihrer Ausnahmstellung.

Wenn man in Östreich die Nationalitätenfrage keiner gedeilichen Lösung entgegenführen kann, so liegt der Grund dafür zum grössten Theil im magyarischen Terrorismus. Die Magyaren sind Hegemonen geworden im Reihe der Habsburger. Ihre National-Interessen können mit einer Föderalisierung Östreich's nicht in Einklang gebracht werden, meinen die Allmächtigen von Budapest, und das genügt, oder hat wenigstens bislang genügt, jeder Änderung der östreichischen Verfassung einen Einhalt zu gebieten.

In Wien dürfte man heute so ziemlich

(1) Dr. Elie Pécaut dans «le Dictionnaire pédagogique» par Buisson, article la «Politesse», pag. 2398—99.

überzeugt sein, dass es für Östreich eine Lebensfrage ist, eine freiheitliche Föderativ-Verfassung, auf Grund weiter Autonomie-Sphären der Glieder, anzunehmen; es gibt eben keine andere Möglichkeit die verschiedenen Völker dort auszusöhnen und beisammen zu halten. Davon aber wollen die Magyaren nichts wissen. Sie wissen eben sehr wohl, dass der einmal in Östreich eingeführte Föderalismus Östreich stärken und einigen würde und da wäre es bald aus mit der «magyarischen Einflussnahme» auf innerösterreichische Angelegenheiten. Aber auch unmöglich könnte der Föderalismus an der Leitha Halt machen. Im Gegentheile. Über kurz oder lang müsste er auch über Ungarn heranziehen, — und da würde das Lehmgebäude der magyarischen Vorherrschaft in Ungarn sofort zusammenbrechen. Drum setzten die Magyaren seit jeher alle Hebel in Bewegung, um zu verhindern, dass Östreich sich foederalisire. Sie drohten und drohen auch heute mit der Lostrennung Ungarns von Östreich, falls dort der Föderalismus zum Siege gelangen würde. Und diese Drohung hat nie verfehlt in Östreich die Gemüther einzuschüchtern und sie auf eine Politik von Sprachenverordnungen zu beschränken. Diese Sprachenverordnungen-Politik aber ist das Unglück Östreichs. Seit dreissig Jahren werden dort die nationalen Rechte der Völker stets betont und «gewährleistet» und in Sprachenverordnungen gekleidet. Aber bis heute hat noch jede dieser Sprachenverordnungen bloß zur Verschärfung der Gegensätze gedient. Und das wird auch künftighin so sein, solange man nicht einsehen wird, dass jedes Volk ein Recht der Autonomie auf seinem geschlossenen Gebiete hat, und dass es seine Nationalsprache als *Staatssprache* auf diesem Gebiete geltend machen will und geltend machen muss. Das gilt von den Völkern Östreichs und Ungarns gleichermassen.

Vielleicht ist man, wie gesagt, in Wien gewillt, den Völkern nach dieser Richtung hin Gerechtigkeit wiederfahren zu lassen, und man würde sich mit einem Föderalismus auf Grund der nationalen Abgrenzung befreunden können, — aber man befürchtet die Opposition der Magyaren. Gewiss, würden die Magyaren Alles versuchen um eine solche Umwälzung zu verhindern. Aber wie lange soll noch Östreich-Ungarn von dem Grössenwahn der Magyaren abhängen? Wie lange wird man denn noch die wirkliche Macht Ungarns, dessen Nationalitäten, verkennen? Man befürchtet aber selbst einen bewaffneten Widerstand seitens der Magyaren? Sie würden jedenfalls einen solchen versuchen, namentlich wenn man ihrem Dualismus ein Ende machen wollte. Nur täuscht man sich, wenn man glaubt, dass dieser Widerstand ernst werden könnte. Das magyarische Volk identificirt sich durchaus nicht mit den panmagyarischen Chauvins, und die Nationalitäten Ungarns würden eine solche Intervention Östreich mit Begeisterung begrüßen. — Auf keinen Fall könnte der magyarische Widerstand so ernst werden, als es derjenige der Nationalitäten im Augenblicke einer auswärtigen Complication der Monarchie werden könnte.

Auf parlamentarischem Wege wird man niemals die Nationalitätenfragen Östreich-Ungarns lösen können. Dazu gehört eine That der Autorität aus des Kaisers Machtvollkommenheit. Solange man sich zu einer solchen That der Energie nicht wird entschliessen können, wird die Monarchie ein Spielball in den Händen der magyarischen Ultras bleiben, die Nationalitätenfrage nicht gelöst werden können und die Monarchie wird insolange dem Abgrunde entgegengetrieben.

Der magyarische Terrorismus muss im Interesse des Reiches gebrochen werden; das kann aber bloß durch Abschaffung des Dualismus geschehen.

Das Aufathmen der Völker in dem Augenblicke der Niederreissung dieses staatsrechtlichen Kerkers würde, gegenüber eventueller auswärtiger Schwierigkeiten, dem Reiche jedenfalls eine viel reellere Macht verleihen, als es heute thatsächlich hesitzt.

T. Silvanus.

Der Bauern-Process von M.-Vásárhely

Am 12. März wurde in M.-Vásárhely der Process der 8 rumänischen Bauern, die unter der Anklage standen, bei einem Volksfeste die *«Doina lui Lucaci»* gesungen zu haben, verhandelt.

Präsident des Gerichtshofes war Herr *Szentmáryai*, Staatsanwalt Herr *Vitéz*.

Zwei der Angeklagten wurden wegen *«Agitation gegen den magyarischen Staat»* — zu je 50 Gulden Strafe verurtheilt!

Nur so weiter, ihr Herren Magyaren! Es wird schon die Zeit kommen, wo ihr diese den armen rumänischen Bauern geraubten Gelder mit blutigen Zinsen und Zinses-Zinsen rückerstatten werdet!

Die „Revolution“ in Alamar

Die magyarische Polizeiwillkür treibt ihre Orgien weiter.

So lesen wir unter obiger Aufschrift in der Hermannstädter *Tribuna*:

«Die Rumänen von Alamar (Comitat Unter-Alba) befinden sich seit einigen Tagen unter Gendarmerie-Herrschaft.

Jeden Tag spaziert eine Gendarmerie-Patrouille von Oena durch die Gemeinde. In Oena selbst sind 17 Gendarmen concentrirt. Der Stuhlrichter von Cuntza ist Montag, den 7. März,

dort angekommen und hat mehrere Bauern verhört, die unter dem «Verdachte» stehen, einer revolutionären Conspiration anzugehören.

Alles das geschieht, weil am 7. März ein rumänischer Bauer mit mehreren Magyaren einen Conflict hatte.»

Wie schön doch diese magyarische Freiheit sich gerade heute an der Jahreswende der *«Freiheits-Kämpfe»* ausnimmt!

Die Inquisition in Ungarn

Es ist keine Übertreibung: selbst das geheiligte Gebiet des Familienlebens ist, was die Nationalitäten betrifft, nicht mehr gegen die magyarische Polizei-Allmacht gefeit.

Der *Budapesti Hirlap* bringt einen längeren Aufsatz, in welchem die Aufmerksamkeit der Leser und namentlich der Regierungsorgane auf die Vorbereitungen gelenkt wird, die von den Rumänen zur Feier der Jahreswende der 1848 antimagyarischen Revolution getroffen werden.

Da heisst es in diesem Polizeiartikel wörtlich:

Die rumänischen Führer beabsichtigen am 18. März eine Conferenz in Hermannstadt abzuhalten, um ihre Haltung gegenüber (!) der zu Blasendorf stattfindenden Feier festzustellen. **Es ist uns nun gelungen, auch in das Familienleben unserer Universitätshörer rumänischer Nationalität einen Blick zu werfen und wir können versichern, dass sie im Geheimen (!) grosse Vorbereitungen machen** und jedes an ihre Adresse angelangte Schriftstück stark verheimlichen.... **Immerhin gelang es uns**, ein Exemplar dieser Aufrufe zu lesen und daraus erfuhren wir so Manches!...»

Und da erzählt dieser Polizeispitzel, die Rumänen hüben und drüben wären vollauf beschäftigt, eine «riesige Demonstration» gegen die Feier der magyarischen «Freiheitskämpfe» in's Werk zu setzen.

Das in Ungarn Briefe aufgebrochen, gelesen und dann erst den Adressaten eingehändigt werden, das hat man rumänischerseits oft und mit gutem Grund behauptet. Heute anerkennt selbst ein magyarisches Blatt, dass eine solche niederträchtige Verletzung des Briefgeheimnisses stattfindet.

Mit solch Mittelchen wähnt das Magyarenthum den gewaltsam occupirten, heute unter seinen Füßen wankenden Boden behaupten zu können?

Aus dem Lande der Gendarmen

Die in Arad erscheinende «*Tribuna Poporului*» veröffentlicht folgendes Schreiben:

Am 14. Juli 1896, zu Sanct Petrus waren wir, mehrere Rumänen, in einem Gasthause beisammen und unterhielten uns. Da kommt auch ein Ungar zu uns. Im Gasthause befand sich ein Bild: Ein Türke auf einem Schimmel geritten. Darunter stand geschrieben: Török világ Magyarországon (Die Türken in Ungarn).

Der Ungar fing an, uns von den Türken zu erzählen. Unter Anderem sagte er uns, es wäre einmal in Ungarn ein Scharfrichter deutscher Nationalität gewesen, ein gewisser Kozarek (!), jetzt aber sei ein magyarischer Scharfrichter, namens Pali Bela. Da fragten wir ihn schertzweise: ob denn die Scharfrichter nur deutscher oder magyarischer Nationalität sein können?

Zwei Gendarmen, die vor dem Fenster des Gasthauses standen, kamen darauf sofort herein und forderten mich auf, ihnen zu antworten, ob ich gesagt habe, die Magyaren seien Henker, und ohneweiteres

zeigten sie dem Gerichtshofe von Karlsburg (Alba Julia) an, ich hätte «das Volk aufgewiegelt.»

Man machte mir den Process, und ich wurde zu 10 Monaten Gefängniß und 200 Gulden Strafe verurtheilt.

Ich meldete die Nichtigkeitsbeschwerde an. Daraufhin wurde meine Strafe zu 5 Monaten Gefängniß und 100 Fl. Strafe reducirt. Die Strafe bezahlte ich, und am 14. März 1898, um 8 Uhr morgens, muss ich meine Gefängniß-Strafe in Szegedin, auf meine Kosten, antreten.

Vurper, den 12. März 1898

Manoila Sara.

Und da wundert man sich, dass die Rumänen an den magyarischen «März-Feierlichkeiten» nicht Antheil nehmen wollen, und dass sie eher den österreichischen Bach'schen Absolutismus als diesen «Constitutionalismus» feiern würden?

PRESSPROCESS

Die Staatsanwaltschaft von Arad hat gegen die in der genannten Stadt erscheinende rumänische Zeitung «*Tribuna Poporului*» einen Pressprocess angestrengt wegen eines angeblich gegen die Magyaren «hetzenden» Artikels.

Die vielen Hunderte von Artikeln die in den magyarischen Zeitungen erscheinen und thatsächlich gegen das Rumänenthum hetzen, bleiben jedoch ungeahndet. Es ist noch kein einziger Fall vorgekommen, dass man irgend einer magyarischen Zeitung einen Process gemacht hätte, weil sie gegen die Rumänen gehetzt hat.

Die im Pressgesetze vorhergesehene Bestrafung der «Hetze gegen Nationalitäten» bezieht sich offenbar nur auf Artikel, die gegen die magyarische Nationalität agitiren?

HONGROIS ET ROUMAINS

Les journaux de Bucarest ont signalé récemment une recrudescence marquée dans les tentatives de magyarisation auxquelles se livre, depuis un certain temps, les Hongrois à l'endroit des populations non magyares répandues sur la surface du royaume de Saint-Etienne.

Il s'agirait, cette fois, de mesures administratives concernant exclusivement les Roumains de Transylvanie et consistant à fonder dans certains districts dont tous les habitants appartiennent à la nationalité roumaine, mille écoles magyares, pour lesquelles une somme importante aurait été inscrite au budget.

Une semblable résolution — venant surtout immédiatement après la décision récemment prise par le cabinet de Pesth de substituer des noms magyares aux noms que portaient jusqu'ici les villes exclusivement roumaines de Hongrie — est évidemment de nature à porter un coup terrible aux Roumains de Transylvanie, dont elle tend à faire disparaître insensiblement la langue, de même que tout ce qui rappelle leur nationalité d'origine. Aussi a-t-elle produit dans les Etats du roi Charles une fâcheuse et profonde impression.

On a eu beau, d'ailleurs, multiplier, dans les sphères officielles de Vienne, comme dans celles de Bucarest, les manifestations en faveur d'une entente cordiale de la Roumanie avec les puissances de la triple alliance, ce lien, affirmé jadis, dans un discours célèbre, par feu le comte Kalnoky, n'a jamais été accepté qu'à contre-cœur par le peuple roumain, auquel il paraît aussi peu conforme à ses intérêts primordiaux que tout à fait impropre à donner satisfaction à ses légitimes aspirations. Les Roumains de Roumanie refusent, en tout cas, de le tenir pour valable aussi longtemps que leurs voisins de Hongrie persisteront à vouloir s'assimiler, par des moyens violents, les trois millions de Roumains établis en Transylvanie. Rien de surprenant donc à ce que les résolutions que vient de prendre le gouvernement hongrois à l'égard de ces derniers aient provoqué dans les

masses roumaines un mouvement d'opinion des plus défavorables à l'influence autrichienne.

Qui sait même si la guerre sans merci que l'opposition se prépare à faire à M. Stourdza, le premier ministre actuel du royaume et l'homme-lige de la triplice, ne correspond pas directement à cet état de l'opinion publique et n'est pas destinée à modifier sensiblement, en dépit des préférences personnelles du souverain, la politique extérieure des futurs gouvernants de la Roumanie ?

Quoi qu'il en soit, les Hongrois, qui ont un passé glorieux et d'éminentes qualités que nul ne songe à contester, seraient peut-être bien avisés en ne s'obstinant pas à employer la force, ou tout au moins à recourir aux mesures arbitraires le moins justifiées, envers sept millions et plus de citoyens non magyares dont l'hostilité déclarée et irréductible pourrait fort bien, dans des circonstances qu'il n'est point interdit de prévoir, les placer dans une situation singulièrement critique.

(Le Gaulois)

A. de Maugny.

BIBLIOGRAFIE

ORAȘUL BUCUREȘTI

Articolul retipărit din «Enciclopedia Română» publicată sub auspiciile «Asociațiunii pentru literatură română și cultura poporului român» de Dr. C. Diaconovich. Cu 2 planuri și 15 ilustrațiuni. (Edit. W. Krafft în Sibiu, Prețul 1 Leu).

Sub acest titlu a apărut în zilele din urmă o interesantă broșură, care cuprinde o amănunțită descriere a capitalei române. Anume ne dă un material vast despre situația geografică, suprafața, populațiunea, aspectul, fortificațiunile, grădinele publice, monumentele zidirile casarmele administrația finanțele orașului, despre autoritățile ce își au sediul în capitală, apoi despre instrucția, așezămintele culturale, presa, industria, comerțul, comunicațiunea, băncile, locurile de petrecere și istoria Bucureștilor. Dintre toate

scrierile monografice despre acest oraș, broșura de față este fără îndoială cea mai sistematică și luându-și datele numai din publicațiuni oficiale și dela locuri competente dă cetitorilor săi — în nucleu — o icoană cât se poate de fidelă a stărilor din capitala României. Ea este înzestrată cu un frumos plan al orașului, la care este alăturat un registru al stradelor și zidurilor mai însemnate cu indicările necesare pentru a le găsi la moment în plan, apoi cuprinde un plan al grădinei botanice dela Cotroceni și un număr mare de ilustrațiuni de o frumusețe deosebită, auume: 3 aspecte din calea Victoriei, Bulevardul cu băile Eforiei, Bis. Antim, Bălașa, Stavropoleos, Catedrala catolică Ateneul, Universitatea, 2 tablouri ale institutului botanic, Banca Națională, Teatrul Național și Așezămintele Brîncovenesti. Broșura se poate procura la toate librăriile.

DIŢ COMPOZIȚIUNILE LUI CIPRIAN PORUMBESCU

Sub acest titlu au apărut 9 cîntece de neuitatul nostru compositor *Porumbescu*, cîntece scoase din motive naționale românești și cari ar trebui să se găsească ori unde se cîntă și se cultivă muzica națională. Aceste cîntece poartă titlurile: *Imn de urare*, *Hora Prahovei*, *A căzut o rază de lină*, *Fluturaș de noapte*, *Frunză verde măr-gărit*, *Pe cîmpiile Stupcei*, *Fata Popii*, *Tupilaș prin agaruș*, *Basme leșene*. Ele se găsesc de vînzare la magazinul de muzică *Patin* și a *conservatorului*.

CRONICA GENERALA

DENUNȚĂRI STUPIDE

Perfidul «*Pester Lloyd*» reproduce cu multă satisfacție după «*Kel Értésítő*» știrea următoare: Studenți români dela universitatea din Viena au aranjat Marția trecută un mare bal în Sala *Ronacher*, la care au participat și mai multe persoane dela Bucu-

rești. Cu ocazia aceasta, sala era decorată cu drapele și culori *negru-galbine* (austriace) și *românești*; mai multe dame venise în *costum național românesc*. Ordinea de dans cuprindea mai multe dansuri și hore românești. La supeu s'au rostit mai multe discursuri în *sănătatea Regelui Carol al României și al împăratului Austriei*.

S'au ținut discursuri *politice*, arătîndule în culori negre *barbaria guvernului maghiar și opresiunea naționalităților*. Balul aduse «*României June*», (societatea literară a studenților români din Viena) un venit de 1.986 florini 25 creițari, un venit la care contribuise *Liga* din București și membrii ei cu sume însemnate.

La supen se puse la cale o nouă demonstrație *anti-maghiară*. Ea va avea loc în ziua de 15 Marte în «*Carl-Theater*» unde *Prof. Dr. Weigand* dela Universitatea din Lipsca va vorbi, într'un meeting, despre soarta naționalităților subjugate din Ungaria și despre *barbaria guvernului maghiar*.

Tendința acestei demonstrațiuni se vorbește mai bine prin faptul, că *la acest meeting dela Viena vor lua parte o sumedenie de studenți universitari din București, precum și mai mulți profesori și studenți dela universitatea din Iași*.

Și tartina aceasta poartă titlul «*Demonstrațiuni anti-maghiare la Viena*».

Scopul ei se vede lămurit e vorba de a denunța guvernului austriac societatea «*România Jună*» spre a-l silui s'o dissolve, căci de mult această societate este o birnă în ochii șoviniștilor maghiari.

Nu credem însă că guvernul austriac se va preta la un asemenea rol odios și de ar face redactori ungurești băuturi la degete scriind asemenea nedemne denunțări.

SOCIALIȘTII MAGHIARI ȘI — LIGA

Ziarele ungurești țin să alarmeze pe cetitorii lor, că socialiștii maghiari ar fi stînd în legătură cu Liga Culturală !...

Ele înșiră chiar *nume*, susținînd d. p. că domnii *Pfeifer* și *Csizmadia*, doi șefi ai socialiștilor din Ungaria, ar fi fost la București unde ar fi intrat în relațiuni cu «*oameni Ligii valahe*».

Această infamă minciună are două scopuri: pe de-o parte guvernul maghiar vrea să atenuze mijloacele sale represive pe cari le-a pus în practică în potriua socialiștilor maghiari, prezentîndu-i pe aceștia

că ar avea legături cu revista «*Liga valahă*» pe de altă parte guvernul maghiar ar vrea să compromită *Liga* înfățișînd-o ca un cuib de revoluționari și anarhiști.

Asemenea infamii nu se puteau plămădi de cît din capetele unor maghiarizatori și proști și ticăloși.

Cu asemenea uneltiri mirșave speră Maghiarii a-și menține ficțiunea lor de Stat?

Vai de capul lor !

O NOUĂ VIOLENTĂRE UNGUREASCĂ

Sub acest titlu cetim în «*Deutsche Volksblatt*» dela Viena un bine scris articol în care se zice :

Se pare că arborii șovinismului ovreo-maghiar tind a crește, în timpul cel mai apropiat pînă la cer. O apăsare brutală a naționalităților nemaghiare din Ungaria urmează după alta, o violentare se ține după alta, *fără ca aceste naționalități să afle undeva vr'un scut...*

Nicăeri nu s'a găsit încă cineva care să fie resbunat înmiita prigonire a celor nevinovați, și să fie pus capăt turbărei ungu-rești, acelu *furor judaéo-magyaricus.*»

Ziarul arată apoi pe larg, că oficiile postale din Ungaria șicanează pe oameni cerîndu-le să indice pe scrisori adresate în *Austria adrese în ungu-rește*, și protestă cu energie în contra acestor nedemne manopere cerînd în acelaș timp, că guvernul austriac să intervină și în basa stipulațiilor contractuale din Austria și Ungaria, să se opună la aceste dificultăți pe cari le creiază manipulația șovinistă a poștelor maghiare comunicațiuni dintre cele două State.

Ziarul mai spune, că chiar în puterea hotărîrilor uniunii postale *internaționale* nimeni nu are dreptul a pretinde ca pe scrisori să se pună nume toponimice fictive, fabricate de fantasia febrilă a cine știe ce pușcă-în-lună.

IN CHESTIA MACEDO-ROMANĂ

Profesorii români din Macedonia au publicat zilele acestea o foarte interesantă și convingătoare broșură în care arată starea de destrăbălare în care au ajuns școalele române din Macedonia sub administrația incalificabilă a d. Apostol Mărgărit. Broșura cuprinde o mulțime de date statistice și merită a fi cunoscute de toți cei ce poartă un real interes Românilor din Macedonia.

Dăm aci o parte a acestei broșuri :

Statul inspectorului.

Încă o probă sdrobitoare, care confirmă dreptele acușări, cari s'au adus și se aduc în contra inspectorului nostru din Turcia, este «*statul de prezență pentru plata subvențiilor, ce se cuvin personalului didactic și clerical al tuturor școalelor și bisericilor românești din Macedonia, Epir și Albania*», *stat pe care acesta l'a înaintat d-lui Haret, ministru al instrucțiunii publice și al cultelor.*

Acest stat n'are nici dată măcar. Avîndu-se în vedere că într'însul figurează profesoarele, cari au fost trimise toamna trecută din București, se înțelege că acest Stat e făcut pe trimestrul Septembrie--Decembrie al anului școlar 1897--98.

Ori-cît de defectuos este acest stat, căci făcut este cu intențiunea ca să încurce pe d. ministru, totuși reese din examinarea lui următorul fapt :

a) Că *d. inspector abuzează în cel mai înalt grad în ceea-ce privește partea materială.* Așa, după cum se probează cu țifre la sfîrșitul acestei lucrări, se vede clar și limpede, că din budgetul ce figurează în acest Stat, ese un excedent anual de 57.117 lei, sumă, care de sigur este justificată, ca fiind întrebuițată.

Pe lîngă această sumă este a se ști, că d. inspector mai face economii și din altă parte și anume: din budgetul ce se întrebuițează pentru chiriile localurilor de școală și pentru combustibilul acestor instituții pe timpul ernei.

Este de notorietate publică faptul, că misionarii catolici, pe lîngă predarea lor gratuită la liceul inspectorului, ei n'au primit nici odată chirie pentru localurile

de liceu, internat și școală primară. Rațiunea acestei liberalități, se înțelege ușor ca să justifice marea sumă, pe care inspectorul nostru o întrebuițează pentru necesitățile sale, nu se jenează de a face o lungă listă de școale și biserici românești în Macedonia, Albania, Epir și încă în Tesalia. Toți, cari își vor da osteneala ca să citească studiul de față asupra Statului inspectorului, se vor convinge că cele mai multe instituții românești sunt fictive. Așa bună-oară din atâtea biserici, de cari ne povestește d. inspector, numai 7 sunt în care se cetește românește și anume: în cea din Ohrida, Gopeși, Crușova, Selia-Xiroliavad, Avela, Vlaho-Clisura, Hrupișta.

Să nu uităm că, după d. inspector, pe lângă metropolitul Antimos, mai avem încă un al doilea metropolit, numit Visarion, care este trecut în state cu 400 Lei lunar.

Unde mai punem că d. inspector dispune de un buget secret care este cam rotunjour, pentru ca să-și poată îndeplini cu succes rolul politic ce i s'a încredințat în Turcia. Dacă ni s'ar pune la dispozițiune statele inspectorului și pe anii trecuți, promitem fără șovăire, că din cercetarea ce se va face asupra lor, are să reiasă vr'o cite-va sute de mii deturnate dela destinațiunea lor.

Acest fapt de mult era cunoscut de noi fapt pe care l'am denunțat în mai multe rânduri opiniunii publice. Cu toate acestea s'au găsit puțini oameni, precum este d. I. Nenițescu, cari, punînd mai presus interesele lor personale, au căutat să-i ia apărarea inspectorului, aducînd ca argument, pentru a susține onestitatea lui, faptul că acest inspector n'are nici casă măcar. Această logică numai solidă nu poate fi, căci atunci ar trebui să se creadă că tîlharul care n'are casă este cinstit. Și mai toți tîlharii n'au casă, prin urmare mai toți tîlharii sunt cinstiți.

Acum vine d. inspector singur și dă cea mai formală desmintire aceluia, cari l'au apărut și lăudat, spunînd că el este altfel de cum au zis dînșii.

b) Din acest stat mai reese clar și limpede că d. inspector nu este condus de interesele națiunii, ci numai de capriciile sale. Dînsul, stăpînit fiind de instincte despotice, s'a înconjurat de niște pusulanimi

și tîritori; iar pe profesorii culți și capabili i-a îndepărtat și persecutat, crezîndu-i periculoși pentru puterea sa.

Astfel se vede că G. Papa, un absolvent a patru clase primare, figurează ca revizor școlar cu o leafă lunară de 300 lei; iar I. Ciulli, absolvent al școlii catolice din Școdra (Albania), este al doilea revizor cu 350 lunar.

Ilie Ghicu, singurul licențiat, care a mai rămas în Macedonia, este plătit numai cu 150 lunar, iar E. Pineta și alții, cari au cite-va clase gimnasiale, sunt plătiți cu 180 lunar. Instructorul Hertu, care este absolvent al liceului, este plătit numai cu 50 lei lunar.

După inspector, valoarea unui institutor depinde de gradul lui de slugărnicie. Dacă meritoșii profesori și institutori ar fi fost încurajați și recompensați, dacă catedrele s'ar fi ocupat prin concurs, prin capacitate, iar nu prin favoritism și nepotism, de sigur cauza națională era să fie departe astăzi, iar acest oropsit inspector era să fie un nemuritor sfînt al Românilor din Turcia. Din prea marea nenorocire, dînsul a lucrat cu totul opus.

Toți acești meritoși profesori și institutori, vîzînd imensul rău ce se creiază progresului național prin conduita conducătorului, au denunțat dela 1881 încoace în mod neînterupt faptele sale antinaționale și neumanitare; dar în loc ca să se dea ascultarea cuvenită desperatului lor glas, din contra s'au căutat și lucrat spre a fi înăbușit. Mai toți acești tineri, conform dorinții inspectorale, au fost destituiți și astfel ei au fost îndepărtați de pe arena luptei naționale.

Un cas recent este cu îndepărtarea celor 72, dintre cari, o bună parte se află în Capitală.

Cei mai mulți din acești luminători ai națiunii cu sacrificarea viitorului lor personal și cu expunerea la aspre neajunsuri a familiei lor, au continuat, deși cu forțe absolut neegale, ca să lupte înainte pentru sfînta dreptate a cauzei naționale, cu o abnegațiune apostolică.

Tinerimea în genere este aceea care îmbrățișează mai curînd ideile frumoase, fie de ordin național sau social și e infructuos

și periculos pentru aceia, cari caută a stavili curentul ei.

În ceea-ce privește chestiunea Macedo-Română, este cunoscut că nu numai tinerețea inteligentă, ci toți bunii profesori și cetățeni români, fără deosebire de etate, au protestat în contra menținerii incalificabilului inspector în sîntul post ce ocupă.

Approape toate ziarele din Capitală, precum și doasarele dela ministerul cultelor sunt martore despre aceasta.

Prin stăruințele și suferințele bunilor profesori de peste Balcani, astăzi s'a făcut pe deplin lumină asupra nenorocitei stări ce s'a creiat Românismlui din Macedonia și nu se mai pune la îndoială că vinovatul, care singur s'a dat de gol, are și trebuie să fie pedepsit.

Cinci-zeci de tineri Aromâni, mai toți licențiați sau absolvenți de școale superioare așteaptă cu nerăbdare acest moment mult dorit, pentru ca să poată a se reîntoarce în sînul nenorociților lor frați, fiind asigurați, că făcîndu-și datoria de profesori și lucrînd pentru lumina și folosul națiunii lor, n'au să mai fie persecutați și pedepsiți.

Organizate fiind școalele noastre naționale, lucru ce se impune de urgență, așa după cum s'a arătat de mult la ministerul instrucțiunii, se poate afirma cu siguranță că în doi ani, s'ar face, ceea-ce nu s'a făcut în trei-zeci de ani și mai bine. E dureros, cînd știm că aceste școale au servit pînă acum ca niște apanagii ale inspectorului, căruia s'a dat mai multă putere și încredere decît tuturilor reprezentanților României din Turcia.

E teribil de dureros cînd știm că prin oarba încredere, ce s'a dat acestui om, nu numai că s'a nenorocit chestiunea macedo-română, care dacă s'ar fi lucrat după cum se cuvenea, era să fie departe și nu era să aibă necesitate de budgetul actual, dar încă s'a adus o mare lovitură demnității Statului-Român. În Turcia fiind mai multe propagande naționale, de fapt, România, întretinînd și protejînd mișcarea națională de acolo, se află în rivalitate cu țările, cari întretin acele propagande.

Bulgarii au mers departe și progresează mereu. Aceasta se datorește în primul rînd

faptului că nu s'a încredințat conducerea unui singur om, ori cît de capabil ar fi dînsul, ci reprezentanților populației bulgare și meritoșilor profesori, punîndu-se în același timp un control cît se poate de riguros.

Dar Sirbii, cari de curînd au reușit ca să deschidă școli acolo, ne-au lăsat cu totul în urmă și merg pripit înainte, căci înainte de toate, dîșii au înființat consulat și eforii, pentru că școalele lor să fie îmbrățișate de popor.

Pe lîngă chestiunea de demnitate națională și de datorie frățească pentru Rumânii liberi, este necesar a se cunoaște de toți Românii, că chestiunea românească din Peninsula Balcanică este de mare interes pentru România. Repausatul Ioan Ghica, de mult a zis că: *această chestiune, dacă n'ar fi existat, ar fi trebuit să se inventeze.*

Nu mai e timp de stat. Se impune grăbirea de a se repara toate greșele, cari s'au făcut pînă acum cu conducerea instituțiilor noastre naționale din Turcia, instituții, de care depinde viața și viitorul fraților noștri de acolo. Toți acești frați spre România își au ațintiți ochii, ca să le vie în ajutor și să-i scape de peire. Nimeni dintr'înșii nu poate ca să mai sperie în reușita idealului grecismului, ideal care a fost zdrobit pe cîmpiile Tesaliei.

Aceia cari, din diferite considerații, țineau morțiș la acest inspector, sunt în drept ca să lucreze conform dorinței unanime a poporului românesc. Studiul făcut asupra statului d-lui inspector arată că este o greșală ce nu se poate erta, dacă o să mai fie menținut în postul său. Ca să se aștepte o replică din partea vinovatului ar fi o întîrziere de prisos, căci el, fiind prins cu mîna în sac, n'are să răspundă, după cum n'a răspuns nici la broșura: *Răspuns la «scrisoarea d-lui A. Mărgărit despre școalele române din Macedonia»*, de și așa ceva fără de alta se impunea.

Este timp, zicem, a se grăbi cu repararea greșelilor din trecut, *pentru ca să nu avem a înscrie o pagină din cele mai negre în istoria noastră națională.*

Profesorii Macedoneni.